

Lochem, 8-12-2025

Kenmerk : 2025006
Betreft : **Advies op de nota Gezondheid.**

Aan : College van B&W van de Gemeente Lochem
Cc. : H. van der Hoeven
Cc. : J. Meerwijk

Geacht College,

1. Inleiding

De voorliggende gezondheidsnota biedt een waardevolle inventarisatie van het brede en complexe veld van gezondheid. Door de veelheid aan landelijke, regionale en lokale beleidsstukken, uiteenlopende financieringsstromen en versnipperde bevoegdheden ontstaat een situatie waarin gemeenten beperkt kunnen sturen op gezondheid. De ASDL waardeert de inspanning die is geleverd om dit veld inzichtelijk te maken en om duidelijke ambities te formuleren.

Tegelijkertijd vraagt dit gefragmenteerde speelveld om een realistische benadering van wat de gemeente Lochem kan bereiken. De instrumenten die beschikbaar zijn preventie, leefomgeving, welzijnsbeleid, netwerkvorming zijn zeker relevant, maar vaak indirect. Daarom ligt in deze adviesnota nadruk op concrete en uitvoerbare aanbevelingen die binnen de lokale sturingsruimte wél impact kunnen hebben.

De ASDL richt zich met name op de drie speerpunten en doet voorstellen die deze nota verder kunnen versterken. Daarnaast benoemen we drie thema's die nu nog onderbelicht zijn, maar cruciaal voor toekomstig gezondheidsbeleid:

1. De effecten van sociale mediagebruik onder jongeren;
2. De sociale infrastructuur in de stad Lochem;
3. De regionale samenwerkingsstructuur binnen het sociaal domein.

2. Visie en de huidige situatie (pagina's 6-11)

Terecht stelt de nota dat gezond zijn beïnvloed wordt door tal van factoren en dat daaraan dan ook door veel actoren aan gewerkt wordt. De gemeente kan die gezondheid bevorderen via tal van instrumenten, die voor een aanzienlijk deel buiten het terrein van de gezondheidszorg liggen, bijvoorbeeld armoedebestrijding, sport- en speelruimtebeleid.

Het doel om alle inwoners in staat te stellen om, ongeacht achtergrond, gezond, veerkrachtig en vitaal te kunnen leven, wordt onderschreven. Uiteraard ligt hiervoor in de eerste plaats een verantwoordelijkheid bij de inwoner zelf, maar inderdaad kan niet iedereen (meer) de regie over zijn leven hebben of houden.

Wij hebben kennisgenomen van de gesignaleerde ontwikkelingen in Lochem en de regio en onderschrijven de inzichten en de speciale aandacht voor ouderen en jongeren.

De Lochemmers tussen 20 en 50 hebben ook een probleem: zij zijn met te weinig (28% van de bevolking) om de toekomst te kunnen dragen. Beleidsmatig ligt daar voor de gemeente een uitdaging, die echter buiten het kader van dit advies valt.

Op de ambitie om te streven naar een gezonde generatie in 2040 valt weinig af te dingen. Dat betekent wel dat Lochem ieder jaar een stapje dichterbij moet komen. Of dit, ook met alle inspanningen zal lukken, is de vraag. Meetbaar maken van resultaten kan de inspanningen zuiverder richten, maar er zijn ook veel externe factoren die roet in het eten kunnen gooien en dat is nu eenmaal minder gezond. Van belang is dat de samenwerkingspartners de doelen ook onderschrijven en er, indien van toepassing, ook medeverantwoordelijkheid voor willen nemen.

Aanvullende aanbevelingen

- *Maak helder waar de gemeente Lochem wél effectieve sturingsinstrumenten heeft, zoals subsidievoorwaarden, inkoopprocedures en lokale regelgeving (alcoholbeleid, beweegruimte, schuldhulpverlening). Dit verhoogt de uitvoerbaarheid van de nota.*
- *Ontwikkel een compacte set kernindicatoren (bijvoorbeeld jeugdwelzijn, sociale mediagebruik, bewegen, sociaal isolement, mentale gezondheid) die jaarlijks worden gevolgd.*

3. Speerpunt 1, veerkracht en vitaliteit versterken door preventie

Hoewel het effect van preventie lang niet altijd meetbaar is, zijn wij ervan overtuigd dat een brede aanpak van preventie vruchten afwerpt en maatschappelijke en persoonlijke kosten vermindert. Als bijgedragen kan worden aan het versterken van de mentale veerkracht en de fysieke vitaliteit van de bevolking is dat een goede zaak.

Veel volwassenen kampen met psychische klachten. Al jarenlang geeft ongeveer 25% van de Nederlanders aan zich niet mentaal wel te bevinden.

Ruim een kwart heeft volgens het Trimbos Instituut een psychische aandoening gehad in het afgelopen jaar. Veel voorkomend zijn angststoornissen, depressies en gevolgen van alcohol- en druggebruik. Medicatie is lang niet altijd de oplossing. Verbetering van het welzijn en vermindering van stress en eenzaamheid zijn belangrijk.

Advies:

- *Blijf volop inzetten op verbetering van het welbevinden.*
Voornaamste instrumenten zijn de Stichting Welzijn Lochem en de ondersteuning van het verenigings- en vrijwilligerswerk.

Op de speciale aandacht voor jongeren en ouderen gaan we nu in.

Jongeren

Inderdaad kunnen door een vroege investering in preventie soms problemen voorkomen worden en anders kan de toename daarvan bestreden worden.

Hier speciaal stuit de gemeente echter op zeer smalle marges.

Een voorbeeld: de kosten voor de behandeling van één door de rechter in een speciale instelling geplaatste jongere kunnen per jaar oplopen tot 450.000 euro. Dan neemt die ene jongere al een flinke hap uit de geschatte (open eind) begroting voor de jeugdzorg, zonder dat de gemeente dit kan beïnvloeden. Gelukkig lijkt er, mede door de lobby van de VNG, enige beweging bij het Rijk te komen. Een regionaal budget voor de intensieve jeugdzorg en een gemeentelijk budget voor de lichtere jeugdzorg zou de beheersbaarheid vergroten.

Een ander voorbeeld, dat eveneens aangeeft dat de gemeentelijke regie over de jeugdzorg door de landelijke regelgeving beperkt is, volgt nu

De verwijzing naar een behandelaar binnen de jeugdzorg gebeurt niet alleen door 't Baken, maar ook door huisartsen en specialisten. Dat kan niet alleen leiden tot 'shoppen', maar betekent ook dat de gemeente niet in staat is een eenduidig beleid ten aanzien van verwijzing te realiseren. Ook ontbreekt het overzicht en wordt een beleid vrijwel onmogelijk.

Advies:

- *Onderzoek welke mogelijkheden er zijn om, op vrijwillige basis de artsen in Lochem te bewegen tot een uniforme aanpak en overleg.* Daarvoor zijn verschillende mogelijkheden. Een gedachte is om bij 't Baken een jeugdarts te betrekken bij de indicatiestelling. Dan worden weliswaar de ziekenhuisspecialisten niet bereikt, maar dat lijkt voorlopig nog een te grote stap.
- Daarnaast kan een gemeentelijk overzicht van de jeugdzorgverwijzingen helpend zijn.

De soms ingrijpend negatieve invloed van veelvuldig gebruik van sociale media is voor de adviesraad een grote bron van zorg. Het valt ons op dat in de vraagstelling van de gepresenteerde onderzoeken onder jongeren het gebruik van sociale media geheel ontbreekt en dat het onderwerp in deze nota geheel niet aan bod komt.

De invloed op het sociale leven, op het sociaal gedrag, op geestelijk welzijn, op de leesvaardigheid, op koop- en gokgedrag en op veel meer zaken lijkt inmiddels voldoende bewezen. Zeer recent

verscheen een studie van Harvard, die aangaf dat een aanzienlijke vermindering van het aantal uren sociale media-gebruik vrijwel onmiddellijk een positieve invloed had op het geestelijk welbevinden.

Advies:

- *Geef de hoogste prioriteit in het preventiebeleid aan voorlichting aan en gedragsbeïnvloeding van ouders en jongeren rond het bewust worden van de schadelijke effecten van frequent gebruik van sociale media. Betrek hierbij ook het onderwijs. Immers al op de basisschool wordt gestart met computervaardigheden.*

Advies: *Versterk de basis van mentaal welbevinden:*

- Zet Welzijn Lochem, maatschappelijk werk, verenigingen en vrijwilligerswerk in als eerstelijnsinstrument voor vroeg signalering en lichte ondersteuning.
- Breid laagdrempelige groepsactiviteiten rond stressreductie, bewegen, ontmoeting en mentale weerbaarheid verder uit.

Ouderen

Op het terrein van wonen van ouderen met of zonder zorg gaan wij binnenkort in. Immers in februari 2026 ontvangt u van ons het gevraagde advies over de uitvoeringsnota van de Woonzorgzorgvisie.

Als vastgesteld wordt dat het aantal ouderen met dementie in Lochem groeit, is dat terecht, maar landelijk lijkt het er al enkele jaren op dat er geen percentuele groei (meer) is.

Uit de gezondheidsmonitor komen veelal bevredigende cijfers. Opvallend is de lage score ten aanzien van de sociale veerkracht en bewegen. Ook alcoholgebruik onder ouderen scoort minder goed. Aandacht voor dit thema is ook ingegeven door het feit dat Lochem een veel te 'slanke taille' heeft bij de bevolkingspiramide. Het aantal ouderen in Lochem is hoger dan het landelijk gemiddelde en ook het aantal 75-plussers groeit.

4. Speerpunt 2, een gezonde leefomgeving draagt bij aan een gezondere leefstijl

Wij onderschrijven dat een gezonde leefomgeving een positieve invloed heeft op gezondheid en welzijn.

Hoewel naoberschap in de traditionele betekenis in de kleinere kernen nog wel voorkomt, lijkt de inhoud van het begrip toch meer te veranderen in de richting van omzien naar burens en kennissen en van meer georganiseerde vormen aandacht voor elkaar, zoals telefooncirkels, voorzorgcirkels, vrijwilligerswerk, activiteiten van verenigingen Zorg en Welzijn, ook vooral uitgevoerd door vrijwilligers en activiteiten van Welzijn Lochem.

Met name voor de stad Lochem lijkt de welzijnsinfrastructuur incompleet.

De VNG-burgerpeiling 2025 laat zien dat betrokkenheid en maatschappelijke inzet in Lochem relatief laag zijn.

Adviezen:

Versterk het opbouwwerk in Lochem-stad:

- Laat Welzijn Lochem samen met inwoners per wijk een behoefteonderzoek uitvoeren.
- Richt wijktafels in waar gemeente, wijkbewoners, scholen, woningcorporaties en welzijnspartners signalen delen.
- Ondersteun buurt- en wijkinitiatieven met micro-subsidies of procesondersteuning. Ook als het gaat om fysieke plekken in de wijk om elkaar te ontmoeten en zo sociale cohesie te bevorderen.

Bouw aan duurzame sociale netwerken

- Stimuleer vrijwilligerswerk, burenhulpstructuren en intergenerationele activiteiten.
- Activeer of vernieuw bestaande informele netwerken. Bekijk of voorzorgcirkels opgestart kunnen worden.
- Maak in de uitvoeringsnota een actieagenda sociale cohesie opgenomen, gekoppeld aan indicatoren zoals 'mate van verbondenheid' en 'vrijwillige inzet'.

Speerpunt 3, samenwerken voor het beschikbaar en toegankelijk houden van de zorg

Als doel wordt geformuleerd: 'de gemeente Lochem stimuleert de samenwerking tussen zorg- en welzijnspartners, zodat inwoners sneller, eenvoudiger en passend toegang krijgen tot zorg en ondersteuning.' De gemeente ziet voor zichzelf daarbij een faciliterende en ondersteunende rol.

De genoemde voornemens kunnen helpend zijn, maar het centrale probleem in de samenwerking is de totale versnippering; of het nu gaat om regelgeving, werkterrein, zowel naar inhoud als geografisch, bevoegdheden of middelen.

Met het huidige stelsel van zorg en welzijn blijft iedere verbetering (excuses voor alle inspanningen van gemeenten en veldwerkers), rommelen in de marge.

Wellicht is, ook zonder een grotere of kleinere (wet Jeugdzorg) stelselwijziging, op het volgende terrein tot een meer overzichtelijke en voor de gemeente gelijkwaardigere situatie te komen.

De ASDL zet vraagtekens bij de huidige regio-indeling voor het sociaal domein.

Voor de meeste terreinen zit Lochem in de regio Stedendriehoek (Jeugdwet, Wmo), met Apeldoorn als trekker, soms ook in een regio met Deventer als eerstverantwoordelijke/budgethouder (maatschappelijke opvang, beschermd wonen).

Advies:

- *Wij zouden opteren voor een onderzoek naar de mogelijkheden en wenselijkheid van aansluiting op zoveel mogelijk terreinen bij de regio Achterhoek.*

Niet alleen is dit de 'natuurlijke' regio, maar belangrijker is dat de gemeenten in deze regio van vergelijkbare grootte zijn en dat daardoor sprake is van een gelijkwaardiger overleg. Bovendien is de regio Achterhoek duidelijk bekend bij het Rijk en zijn de andere regio's meer gelegenheidsregio's.

Tot slot

Veel van onze commentaren in dit advies betreffen zaken die niet, of slechts zeer beperkt, in de nota staan. De inhoud van de nota kunnen wij voor het overgrote deel onderschrijven. Veel van onze opmerkingen gaan over zaken die niet in de nota staan of onzes inziens wel erg kort aangestipt worden. U kunt een deel ook zien als voorzet voor de uitvoeringsnota.

Dat geldt uitdrukkelijk niet voor de opmerkingen over het bestrijden van het overmatige gebruik van sociale media, de versterking van de participatie in de wijken van Lochem en de regionale samenwerking,

Voor de uitvoeringsnota zou een structurele samenwerking rond relevante data met partners in de uitvoering de kansen op meetbaarheid vergroten.

Hierbij bieden wij aan om intensief betrokken te worden bij de ontwikkeling van het uitvoeringsplan door het team Maatschappelijke ontwikkeling & Vastgoed en het toetsen van beleidsvoorstellen op uitvoerbaarheid en inwonerperspectief.

Met vriendelijke groeten,

N. Swen-Fischer

Voorzitter ASDL